

Spis treści

Podziękowania	11
Wstęp	15
Tępienie szczurów między biologią a kulturą	18
Problem „czystki gatunkowej” a humanistyka zaangażowana	23
Metody badań i rama teoretyczna	27
Tępienie szczurów jako praktyka kulturowa: literatura i źródła	34
Struktura książki	41

ROZDZIAŁ I

Szczur i człowiek: problematyczna kohabitacja	45
Szczur jako szkodnik	45
Ekologia szczurów wędrownych	53
Deratyzacja a dobrostan i prospołeczne zachowania szczurów	62
Historia deratyzacji w zarysie	73
Kontrowersje wokół rodentycydów	82
Zrównoważone praktyki w deratyzacji	87
Systemowe wyzwania wobec zmian praktyk deratyzacyjnych	95

ROZDZIAŁ II

„Pionierzy deratyzacji”. Zarys historii tępienia szczurów w latach 1945–1989	101
Specyfika deratyzacji w powojennej Polsce	101
Akcje odszczurzania z lat 40. i centralizacja branży	107
Unaukowienie deratyzacji a metody tępienia szczurów	116
Rozwój i kryzys branży deratyzacyjnej	126
Specyfika pracy deratyzatorów	136

ROZDZIAŁ III

„Kropla drażąca skalę”. Propaganda deratyzacyjna w latach 1945–1989	147
Charakterystyka, cele i odbiór społeczny propagandy deratyzacyjnej	147
Militarystyczny dyskurs deratyzacji czasów stalinowskich	154
Ambiwalentność dyskursu deratyzacyjnego	163
Szczur jako szkodnik ekonomiczny i sanitarny	170
Eufemizacja praktyk deratyzacyjnych	175

ROZDZIAŁ IV

„Usługi usuwania zagrożeń”. Dyskurs deratyzacyjny po 1989 roku	185
Kontekst historyczny, instytucjonalny i prawny deratyzacji po 1989 roku	185
Specyfika retoryki deratyzacji po 1989 roku	195
Wizerunki szczurów w reklamach rodentycydów	203
Retoryka stron internetowych firm deratyzacyjnych	212

ROZDZIAŁ V

„Rzemiosło jak każde inne”? Tępiciele szczurów o swojej pracy	223
Miejska ekologia szczurów i ludzi	223
Praca w branży DDD	234
Cierpienie szczurów	247
Obecność szczurów a praktyki widzialności	259

Spółeczny odbiór szczurów	267
Przestrzenie „zawieszenia broni”	276

ROZDZIAŁ VI

Tępienie szczurów jako czystka gatunkowa	286
Deratyzacja a dehumanizacja	286
Mechanizmy czystki etnicznej i politycznej w retoryce deratyzacyjnej	293
Czystka gatunkowa a militarystyczny wymiar modernizacji	300
Czystka gatunkowa: definicja i model teoretyczny zjawiska	306

ZAKOŃCZENIE

Ku alternatywnym formom międzygatunkowej kohabitacji	312
Skróty nazw zbiorów archiwalnych	329
Bibliografia	330
Streszczenie	349
Summary	351
Nota bibliograficzna	352
Spis ilustracji	353
Indeks nazwisk	355